

Vedlegg 3

Sak 25/25: Minimumstelling villrein Hardangervidda 2026

Kort beskrivelse av planlagt metodikk for gjennomføring av minimumstelling på Hardangervidda 2026

Historikk

Hardangervidda villreinutval gjennomførte i perioden 2001 – 2018 mange minimumstillinger i perioden februar – mars. Formålet var å øke kunnskapsgrunnlaget for vurdering av stammestørrelse og dermed forventet kalvetilvekst. Grunnlaget for tellingene var samarbeid med NAK og lokale flyklubber. Det ble som regel benyttet 4 – 5 fly for å dekke hoveddelen av villreinområdet. I tillegg ble det ved behov benyttet bakkemannskap utenfor flyområdene.

Minimumstillinger krever svært gode snø- og værforhold, samt bistand fra mange personer for å kunne gjennomføres. Dette er krevende, men erfaring viser at en under gode forhold kan en lykkes med å finne en svært høy andel av totalbestanden. Dessverre har en etter 2018 ikke hatt tilgang til fly for gjennomføring av minimumstelling. Dette da flyklubbene ikke lenger har tillatelse til å bistå ved slike oppdrag.

Minimumstelling 2026

De seneste årene har lokal villreinforvaltning vurdert usikkerheten knyttet til bestandsvurderingene som små. Det registreres derimot at ulike forsknings- og forvaltningsmiljøer i større grad vektlegger andre bestandsvurderinger. Spriket i vurderingene er vesentlige og vil kunne få forvaltningsmessige konsekvenser. Dette spesielt knyttet til håndtering av skrantesyke. Behovet for ytterligere kunnskap om bestandsstørrelsen, utover kalve- og strukturtellingene, vurderes derfor å være økende. Villreinutvalet planlegger derfor gjennomføring av minimumstelling på Hardangervidda i januar – mars 2026. Dette er nå mulig gjennom tilgang til 2 – 3 småfly via et kommersielt selskap.

Med utgangspunkt i erfaring fra tidligere minimumstillinger og benyttet metodikk, er det planlagt et telleopplegg innenfor rammene av dagens tilgjengelige ressurser. Begrenset tilgang til fly og høye kostnader, er avgjørende for valg av metodikk.

METODIKK

Bruk av fly

Det er i dag inntil tre fly som kan benyttes ved telling, men ut fra en økonomisk vurdering er det mest aktuelt å bruke to fly. Dette gjør området som kan dekkes med systematisk søk fra fly begrenset. Med inntil 4 timer flytid kan hvert fly dekke et område på mellom 1.000 – 1.400 km². Dette ved systematisk søk der det er 3 km mellom hver søkelinje.

Utgangspunkt for flyvning er Notodden flyplass (alternativt Dagali flyplass som ble benyttet tidligere). Notodden flyplass gir lenger til/fra flyvning til søksområdene og regler for flytid setter rammene for bruk av fly. Tidlig i telleperioden er det korte dager når det gjelder lysforhold og en rekker kun en flyving. Total flytid for det enkelte fly være henholdsvis 4 og 4,5 timer. I

siste halvdel av mars er dagene lengre og flytid kan deles opp i to flyvninger a totalt 3 timer, noe som gir ca. 5 timer med søk. Dette gjør det mulig å eventuelt oppsøke og fotografere flokker som en får informasjon om befinner seg utenfor planlagte søksområder for flyene (ifm. 2. flyving).

Søkområdet for fly må forsøkes lagt der hovedtyngden av flokker forventes å være. Med begrenset søksområde for fly tilsier dette at telling kun bør gjennomføres i en situasjon der det er antatt at det meste av bestanden går i et begrenset område av vidda.

I mars måned kan to fly dekke hoveddelen av tre tenkte områder (jf. eks. i kart vedlegg 1).

- Tinn + Nore og Uvdal (ikke tangene).
- Nore og Uvdal + Eidfjord.
- Eidfjord + Ullensvang.

Dette gjør at en er avhengig av å treffe godt med avgrensning av søksområdene til flyene. I praksis forutsetter dette tilgang til et nødvendig antall gps- merkede dyr (minst 10 stk.?). Hvilket område som er aktuelle å søke av med fly kan tidligst avgjøres dagen før tellingen gjennomføres.

Bakkemannskap

Det er et begrenset område som kan dekkes med hjelp av fly. Bakkemannskap på snøskuter er nødvendig for å søke av områdene utenfor flyområdene. Dette for eventuelt observasjon av flokker og sleper. Det å sannsynliggjøre at det ikke er eller har vært dyr / vesentlig med dyr i områdene utenfor flyområdene er også et viktig resultat. Dette øker da sannsynligheten for at det meste av bestanden er innenfor søksområdet for flyene og dermed kan oppdages og fotograferes. Det er to mulige metoder for bruk av bakkemannskap.

Alternativ a) Bruk av bakkemannskap på selve telledagen har den fordel at tidspunkt for alle observasjoner / ikke observasjon skjer samtidig og med det lettere kan skilles. Det er imidlertid liten mulighet for å få dirigert fly for fotografering av flokker observert av bakkemannskap. I siste halvdel av mars, når det er lengre periode med dagslys, kan dette være mulig ved eventuelt en andre flyvning. Dette forutsetter da at bakkemannskap har observert og meldt fra om flokker før kl. 13.00. Denne metoden krever i utgangspunktet at bakkemannskap selv dokumenterer flokkene. Fotografering av flokker fra bakken viser seg så være svært vanskelig om dyr skal telles opp. Dette om flokkene er mer enn 50 – 100 dyr. Film kan være lettere å telle opp, men krever da at dyrene trekker, noe som ofte vil innebære at de må forstyrres. Dette er lite ønskelig.

Alternativ b) En annen metode er å sende ut bakkemannskap dagen før selve telledagen med fly. Dette gir ekstra informasjon for avgrensning av søkområdet til fly. Samtidig kan det planlegges flyrute / flytid for fotografering av observerte flokker utenfor planlagt søksområde for fly. Fotografering av flokker fra luft er normalt en forutsetning for opptelling av flokker med mer enn 50 – 100 dyr. Bakkemannskap bør heller ikke forsøke å komme for nærme flokker for fotografering. Dette øker risikoen for at de trekker vekk og blir vanskeligere å finne igjen fra

fly påfølgende dag. Utfordringen med denne metodikken er at en trenger to dager med gode telleforhold. Bakkerekognosering kan imidlertid gjennomføres med noe dårligere forholde enn det som kreves ved observasjon fra fly. En risiko ved denne metodikken er at bakkerekognosering gjennomføres, men at telling med fly avlyses pga. endrede værforhold eller annet den påfølgende dag. Dette gir unødvendig motorferdsel uten noe telleresultat.

Med tanke på et godt telleresultat og god dokumentasjon av flokker anbefales det å gjennomføre alternativ b) om det er mulig værmessig.

Hvilke områder det må benyttes bakkemannskap avhenger av hvor søksområdene til fly avgrenses. Det er derfor ikke mulig på forhånd å beskrive hvor det skal søkes med bakkemannskap eller hvor mange skutere det er behov for i den enkelte kommune eller fylke ved den aktuelle tellingen. Det er derimot definert ulike søkeområder der det kan være aktuelt med bakkemannskap. Områdene er avgrenset for lett å tilpasse det en antar er aktuelle avgrensninger for flyenes søksområder, samt praktisk gjennomføring. Det er forsøkt å følge administrative grenser for lettere håndtere motorferdsel tillatelser og søknad om tillatelse til motorferdsel, men noen unntak finnes.

Aktuelle søksområder med skuter i den enkelte kommune er angitt nedenfor og i kart – jf. vedlegg 2.

Tinn kommune (+ del av Vinje):

- Øst for vassdraget Mår – Gøyst – Langesjø, nord for Kalhovd.
- Øst for vassdraget Mår – Gøyst – Langesjø, sør for Kalhovd.
- Vest for vassdraget Mår – Gøyst – Langesjø, sør for Stordalsbu. Inklusive Vinje øst for Møstvatn.
- Vest for vassdraget Mår – Gøyst – Langesjø, nord for Stordalsbu. Inklusive øst for Møstvatnkan (HA240, 241, 243-II, Mårfjell)

Vinje kommune:

- Sør for Songaelva
- Østre del av områder sør for Kvenna.
- Vestre del av området sør for Kvenna.
- Området nord for Kvenna

Eidfjord;

- Deles i østre og vestre del.

Ullensvang:

- Nord for Stavali.
- Område Lofthus – Torehytta – Litlos - Hansbu
- Område Lofthus – Tyssevassbu.
- Området øst for strekningen Middalsbu – Litlos
- Området vest for strekningen Middalsbu – Litlos

Nore og Uvdal / Hol:

- Vestre del – fra Eidfjord til Jegerbu / Telemark – rv.7.
- Midtre del – fra Jegerbu til Ulveli / Telemark – rv.7.
- Østre del, sør – fra Solheimstulen til Ulveli sørover til grense Tinn.
- Østre del, nord – fra Solheimstulen til Ulveli nordover til Lågen.

Det vil bli benyttet 2 skutere i hver av områdene. Dette av sikkerhetshensyn og bedre dekning av kuperte områder. De vil ved søk dele seg og ha avtalte møtepunkter. Bakkemannskap vil måtte kjørte opp i topper for observasjon. Nede i dalene er det aktuelt å avskjære områder i søk etter sleper.

FORUTSETTINGER

Nedenfor er en grov oversikt over noen forutsetninger for gjennomføring av tellinger.

Telleforhold

I det området som skal avsøkes med fly må det være heldekkende snødekke og minst 10 cm 1 – 3 dager gammel nysnø. Det må være skyfri himmel og maks 10 m/s vind. Mars måned er absolutt beste periode for telling. Dette da dagene er lenger noe som muliggjør to flyginger og dermed søk over større areal. Sola står høyere på himmelen og dette gjør det lettere å observere sleper. Telling i februar kan være aktuelt, men er mer krevende mht. tid og lysforhold. I områder der det benyttes bakkemannskap kan det godtas noe dårligere sporforhold, men det må fortsatt være relativt lett å se sleper. Telleforhold må være varslet / sannsynlig med minst to dagers varsel.

GPS-posisjoner

Med bruk av to fly bør telling kun gjennomføres når det er stor sannsynlighet for at dyra går i et begrenset område. Dette for å øke sannsynligheten for at alle flokker av betydning er innenfor området som søkes av med fly. Tilgang til oppdaterte posisjoner fra minst 10 gps-merkede dyr vil trolig være nødvendig for å planlegge telling og avgrensning av søksområde. Posisjoner benyttes ikke aktivt på telledagen utover kontroll om flokkene er funnet. Søk fra fly gjøres systematisk uavhengig av dyreposisjoner.

ALTERNATIV METODIKK

Alternative måter for gjennomføring av minimumstelling har vært undersøkt mange ganger de siste 25 årene. Tilbakevendende er forslag om bruk av droner, satellitter, forsvaret osv. for gjennomføring av telling. Spesielt droner har vært aktualisert de seneste årene. Realitetene er imidlertid at det i dag er kun mulig å benytte droner til fotografering av kjente flokker. Det er ikke mulig å benytte droner for å søke av villreinområdet og finne flokkene. Det å finne flokkene er selve utfordringen med en minimumstelling på Hardangervidda. Under gitte forhold kan det være aktuelt å fotografere kjente flokker med hjelp av drone. Dette ble i 2023 gjort av SNO på oppfordring fra villreinutvalet. Dette vil imidlertid ikke kunne betraktes som en fullverdig minimumstelling, men kan være et supplement til andre tellinger.

Bruk av fly i kombinasjon med bakkemannskap er i dag det eneste realistiske alternativet. Helikopter kan selvsagt benyttes, men er sjeldent tilgjengelig på kort varsel eller mulig økonomisk.

S.E.Lund 31.12.2025